

Verloop van jaren - Dichter bij Remco Campert

Schrijver Remco Campert ziet zichzelf in de allereerste plaats als dichter. Ook al is hij wellicht het meest bekend van zijn columns en verhalen en publieke optredens. Daarin heeft hij een zorgvuldig beeld van zichzelf geschapen als een charmant zondagskind dat bij iedereen geliefd is. Maar wie is hij echt? In *Verloop van jaren* zijn we een jaar lang dicht bij Remco Campert. We leren hem in zijn dagelijks leven en gewoontes kennen en zijn er op bijzondere en intieme momenten bij. Kwetsbare momenten die weergeven hoe een van onze grootste schrijvers in het leven staat. Wie zijn verzamelde gedichten leest en herleest, raakt telkens weer gefraspeerd en ontroerd door de mildironische toon waarmee hij het menselijk bedrijf beschrijft. Van zijn vroege gedichten waarin de oorlog en de dood van zijn vader Jan Campert resoneert naar zijn mijmeringen over liefde en poëzie en vergankelijkheid – Campert is in zijn tijd, in elke tijd, iemand die opmerkt wat er aan de hand is en daar, wars van ideologieën en modegrillen, het zijne van denkt.

Verloop van jaren - Dichter bij Remco Campert is een film over weemoed, vergankelijkheid en de naderende dood, en de poëzie als levenselixir. 'Ik wil de dood voorblijven. Zolang ik schrijf leef ik.'

Toelichting regisseur John Albert Jansen

“In 2009 werkte ik aan mijn film *Wreed geluk. Claus, Vlaanderen & De Liefde* die in juni 2009 ter gelegenheid van het veertigjarig jubileum van het Poetry International Festival in première ging. Geen conventioneel biografisch filmportret, maar een reis door Vlaanderen aan de hand van een aantal gedichten van Hugo Claus. Wij hebben daarbij de ambitie uitgesproken dat de film het begin zou worden van een nieuwe traditie: de première van een film over een belangrijk internationaal dichter. Daarop volgde *Einde en Begin* (2011), een filmportret van de Poolse dichteres Wislawa Szymborska (1923) die in 1996 de Nobelprijs voor literatuur kreeg. In 2013 de film *Het afwezige land – Een ontmoeting met Adonis*, de in Parijs levende Arabische dichter en Islamcriticus, en vorig jaar *Het alfabet van de angst* met en over de Roemeens-Duitse Nobelprijswinnares Herta Müller, die een nominatie kreeg voor een Gouden Kalf. De films zijn een samenwerkingsverband tussen VPRO, Poetry International en Oogland Filmproducties. Ze zijn de afgelopen jaren zeer lovend onthaald door landelijke dagbladen. En ze zijn bij Remco Campert niet onopgemerkt gebleven. Zozeer zelfs, dat hij heeft laten weten het een eer te vinden om de reeks documentaires, die begon met zijn vriend en collega Hugo Claus, te mogen afsluiten. Dat is natuurlijk vooral een eer voor mij als maker, maar ook een unieke kans om aan de hand van Camperts gedichten een reis te maken door het naoorlogse Nederland. En om dichter bij Remco Campert te komen.”

Uitgangspunt: *Een wiel, dat draait. / Ik niet, / ik stuntel op twee benen / en noem dat Lopen, Gaan. / Sta ik toevallig stil, dan heet dat / het standpunt dat ik inneem.*
(Jan Emmens. Standpunt)

“Een documentaire is voor mij een stip aan de horizon: daar wil ik naar toe. De wegen ernaartoe zijn niet altijd begaanbaar. Het is vaak ondoorgrondelijk, er is geen gps-systeem voor. Je kunt er naar streven, maar je zult die stip aan de horizon nooit helemaal bereiken. Het heeft voor mij vooral te maken met ritme, compositie, gevoel. Vormgegeven ontroering noem ik het. Het zijn al die verschillende ingrediënten waar je als maker mee werkt. Het is het samenspel van die elementen die het handschrift van de maker en wat mij betreft ook het ‘engagement’ van de maker verradert. Ik kan hier de ingrediënten aangeven, de bouwstenen zogezegd, maar het gaat mij in de allereerste plaats om die ontroering. In die zin sluit mijn aanpak en stijl nauw aan bij Remco Campert, die als geen ander het vermogen heeft stemmingen op te roepen. In zekere zin, zeg ik in alle bescheidenheid, zijn wij natuurlijke partners. Campert kan afwisselend baldadig en melancholiek zijn; zijn observaties voeren je mee naar een weemoedig gebied waar de herinneringen even tastbaar zijn als de belevenissen van de nieuwe dag. In het gedicht *Standpunt* van Jan Emmens, een tijdgenoot van Campert, wordt precies weergegeven hoe vluchtig meningen en standpunten kunnen

zijn. Het ging Emmens, en het gaat Campert, om de kwetsbaarheid van het moment, om het gemoed, die plek op de kaart waar de meeste biografen zich niet aan wagen of moeilijk bij kunnen. Er spreekt uit dat gedicht, en uit de gedichten van Campert, een zekere besluiteloosheid, een aarzeling die mij aanspreekt. Meninge n bederven snel, stemmingen niet. Zo is het ook bij film."

"In *Verloop van jaren - Dichter bij Campert* gaat het uitdrukkelijk niet om feiten, mening en jaargetallen of voetnoten in de literatuurgeschiedenis, maar om die stemmingen en kwetsbare momenten die weergeven hoe Campert in het leven staat.

Omdat Campert zichzelf in de allereerste plaats als dichter ziet, richten we ons daarop in de film. Het leven is enkelvoudiger geworden, de actieradius beperkt. Het is ijl en leeg geworden rondom de dichter, veel vrienden zijn gestorven en toch blijft hij het leven omhelzen en zich warmen aan en koesteren in de poëzie. Het is en blijft zijn levenselixer waarin hij zichzelf en de wereld om hem heen op mildironische toon een spiegel voorhoudt. Naast en tegenover de ongepolijste dicht op de huid gefilmde Campert binnenshuis, wandelen we door het poëtische werk van Campert en schragen de fragmenten uit dat werk met veelal panoramische beelden en archiefbeelden. Heden en verleden lopen door elkaar heen, zowel in Remco's beleving als in de film. De dagelijkse beslommingen en handelingen (het doen van boodschappen, het dagelijkse partijtje scrabble, het schrijven van een column, sport op de tv) worden afgewisseld met herinneringen."

"Wie zijn verzamelde gedichten leest en herleest, stapt ook in een tijdmachine. Campert zou je kunnen benoemen tot de Dichter des Vaderlands van pakweg de afgelopen driekwart eeuw. Van zijn vroege gedichten waarin de oorlog en de dood van zijn vader Jan Campert resoneert via zijn referenties over de Vijftigers en de vrijheid naar zijn mijmeringen over liefde en poëzie en vergankelijkheid – Campert is in zijn tijd, in elke tijd, iemand die opmerkt wat er aan de hand is en daar, wars van ideologieën en modegrillen, het zijne van denkt. In zijn gedichten vouwt hij het leven als een krant open. Toch is hij eerder een toeschouwer dan een meedoener aan de meeste dingen in het leven, eerder verlegen dan kordaat.

In *Een zachte vernieling*, een sleutelroman over jonge Vlaamse en Nederlandse kunstenaar in het Parijs van de jaren vijftig, geeft Hugo Claus een mooie omschrijving van Remco Campert, alias 'Emile', die 'zwijgzaam, hoogrood en hortend als je onverwacht iets tegen hem zei, behoedzaam door het appartement schuifelde op zijn sokken, alles dronk wat hij zag, het liefst jazztrompettist wilde worden, maar er was iets mis met zijn longen'. Zestig jaar later is het leven enkelvoudiger en teruggebracht tot 'poëtische notities' zoals in zijn laatste bundel *Verloop van jaren* de melancholie en de aarzeling zijn gestold tot een zelfportret. 'Ik ben totaal gericht op poëzie de laatste tijd. Ik ben een beetje kortademig geworden', concludeert hij. "

“Vanuit zijn erker aan de Jan Luykenstraat ziet hij de seizoenen aan zich voorbijtrekken en mijmert hij en maakt hij zijn notities. Hij maakt een wandeling rondom het Museumplein, doet een boodschap en ziet een meisje bij de kassa of wachtend bij de tramhalte. We zien hem werken aan zijn wekelijkse column in *De Volkskrant* waarin het steeds over de dood gaat. Maar die zal hem niet hebben, hij houdt hem van zich af door te blijven schrijven. Toch lijken die columns steeds meer een verzameling avonturen van zijn personage Somberman. Opvallend is hoe dicht hij bij de dagelijkse werkelijkheid blijft. Er komt geen fantasie meer aan te pas, het gaat om de actieradius van het dagelijkse doen en laten en zijn herinneringen.”

“De film is in die zin ook het portret van de kunstenaar als oude melancholicus, die mijmert over de vergankelijkheid en de balans opmaakt van zijn leven. Wat zijn zijn angsten en twijfels? Hoe kijkt hij terug op zijn leven? Hij heeft eer en roem vergaard, maar was het ‘t allemaal waard? Is hij niet af en toe te slordig omgegaan met het leven, met de liefde, met zijn familie en misschien ook met zijn talent? Er wordt veel over het schrijven van gedichten nagedacht en de dood duikt vaak op. ‘Het opgejaagd zijn heeft te doen met angst voor de naderende dood. Al kan ik me daar niets bij voorstellen, toch ben ik gewikkeld in een race met de dood. Ik wil de dood voorblijven. Zolang ik schrijf leef ik.’”

“*Verloop van jaren - Dichter bij Remco Campert* is als het ware een jaar uit het leven van Remco Campert in een dag. In het jaar passeren de seizoenen en in de dag is er het ritme van de dagelijkse gewoontes en beslommeringen en mijmeringen. We leren hem in zijn dagelijks leven en gewoontes kennen en zijn er op bijzondere en intieme momenten bij. Ze laten de andere kant zien van Remco Campert en vormen de kern van de film.”

CV John Albert Jansen

Opleiding

M.O.A – Nederlands, Kandidaats Nederlands aan Universiteit van Amsterdam / Algemene en Vergelijkende Literatuurwetenschappen aan Universiteit van Amsterdam, Studiebeurs DAAD (Deutsche Akademische Austauschdienst) voor West-Berlijn

Regie

- 2016 Lied van Ballingschap, over Nasim Khaksar RTV Utrecht, 54' (Gouden Kalf-competitie)
- 2015 Het alfabet van de angst, VPRO, 55' (nominatie Gouden Kalf)
- 2014 Sam Middleton – schilder van muziek, RTVNH, 54'
- 2013 Het afwezige land – Een ontmoeting met Adonis, VPRO, 55'
- 2013 Roger Raveel – De schilder, de dood & de muze, VRT, 56'30
- 2011 Einde en Begin - Een ontmoeting met Wislawa Szymborska, VPRO, 55'
- 2009 Van Indië tot Indonesië – het leven van Sitor Situmorang, 59'
- 2009 Wreed geluk: Claus, Vlaanderen en de Liefde, Poetry International/RTV Rijnmond, 62'
- 2006 Wacht op mij, galg, Het verhaal van Sivas, NMO, 78'
- 2005 De as van de herinnering, 50'
- 2003 Hoge bomen: Annie M.G. Schmidt, AVRO, 47'
- 2003 Wie Eegie Sanie, Onze eigen dingen, Human, 58'
- 2001 De goddelijke gekte, NPS, 53'
- 2000 Het leven is overal, VPRO, 55'
- 1999 De Schacht Saga, VPRO, 55'
- 1997 Duitse zorgen, VPRO, 180'
- 1996 En nu de droom over is, NPS, 50'
- 1996 Iets van genade, Human, 48'
- 1994 Brokopondo, Verhalen van een verdronken land, Vara, 50'
- 1993 Lood verscheurt het hart, Human, 30'

Productie

- 2015 Een universele vogel, over Theo Loevendie, regie Marieke Rodenburg
- 2013 Een zwerver willen zijn, regie Annelotte Verhaagen, L1, 38'
- 2013 Een leven lang Nieuwsgierig, regie Emily de Klerk/Sopa Bouman, RTV U, 23'
- 2011 Een zoon van Porto, regie Annelotte Verhaagen, RTV Drenthe/RTV Utrecht, 53'

Nominatierapport Gouden Kalf 2015: John Albert Jansen voor *Het alfabet van de angst*

In tegenstelling tot traditionele schrijversportretten heeft regisseur John Albert Jansen in dit genre zijn geheel eigen stijl ontwikkeld. In zijn film over Nobelprijswinnares Herta Müller weet hij op verrassende wijze het werk en het persoonlijk leven van deze auteur, haar leven onder de dictatuur van Ceaușescu, met elkaar te verbinden tot een gelaagd en poëtisch beeldverhaal dat de kijker meevoert op een essayistische reis waarin taal en beeld samensmelten. Mede dankzij de intelligente montage, waarin archiefmateriaal, geënceneerde situaties en gesprekken met dorpsbewoners uit haar Roemeense geboortedorp vloeiend in elkaar overlopen, krijgen we zicht op Müllers gereconstrueerde angsten, kundig ontleed en invoelbaar gemaakt. De interactie tussen taal en beeld is hecht en poëtisch, een monument voor Müller en haar moedige en kwetsbare leven.

NRC-katern Lux 13 juni (Hans Beerekamp)

Jansen slaagt er als geen ander in literatuur, landschappen en persoonlijke en nationale geschiedenis te vervlechten tot een documentaire, die zelf ook kunst is. Het is een poëtische vorm van visuele essayistiek.

Oogland Filmproducties

Oogland Filmproducties is een onafhankelijke stichting, die zich ten doel stelt om niet-commerciële filmproducties te stimuleren en produceren. De artistieke koers wordt bepaald door John Albert Jansen. Hij werkt in de ontwikkeling en uitvoering van diverse projecten samen met onder anderen regisseur/uitvoerend producent Annelotte Verhaagen, animator Djie Han Thung en researcher Rogier Smeele. Bij de productie van films wordt steeds een team samengesteld dat borg staat voor een hoge kwaliteit, met onder anderen de cameramensen Jacques Laureys en Adri Schrover en editors Danniël Danniël en Jos Driessen. De stichting is opgericht in 2005 en is gevestigd in Amsterdam.

Verloop van jaren - Dichter bij Remco Campert

Met speciale dank aan

Deborah en Remco Campert

Regie

John Albert Jansen

Camera

Adri Schrover (N.S.C.) / Jeroen Wolff

Geluid

Bert van den Dungen / Bouwe Mulder / Wouter Veldhuis

Montage

Jos Driessen / Daan Veldhuizen

Scenario

John Albert Jansen

Adviezen

Saskia van Schaik

Geluidsonwerp

Frank van der Weij

Muziek

Benjamin Herman / Michael Moore

Beeldresearch

Barbara Kist

Uitvoerend productie

Annelotte Verhaagen / Jeroen Wolff

Ondertiteling

Harry Pallemans / Erik Pezarro

Postproductie

Filmdoc

Kleurcorrectie

Filmmore/Martin Klein

Eindredactie RTV Noord-Holland

Bart Barnas

Eindredactie VPRO

Saskia van Schaik / Petra Vermeulen

Productie VPRO

Brigit Dopheide

Verder dank aan

Cleo Campert, Manuela Campert, Mirjam van Hengel,
Hans Keller, Benjamin Herman, Hagar Peeters

Deze productie kwam tot stand met steun van het Amsterdams Fonds voor de Kunst,
CoBO, Gemeente Den Haag, Mediafonds

Een Oogland Filmproductie
i.s.m. RTV Noord-Holland en VPRO

